

٩٥٦٥٦

دانشگاه سام نور

دانشکده علوم تربیتی
گروه برنامه ریزی درسی

عنوان پایان نامه :

**بررسی میزان تناسب اهداف برنامه درسی روانشناسی
با نیازهای دانش آموزان سال سوم دبیرستانهای شهر
تهران در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳**

پایان نامه :

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته برنامه ریزی درسی

استاد راهنما :

دکتر احمد علی پور

استاد مشاور :

دکتر بهمن زندی

مؤلف :

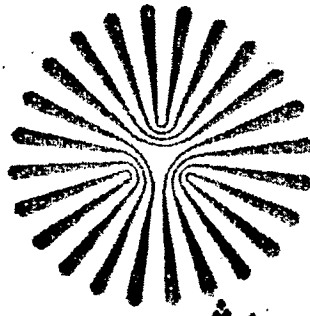
فرشته امیری

مجلس شورای اسلامی
تهران

۱۳۸۷ / ۲ / ۱۱

۹۵۶۵۶

بهمن ماه ۱۳۸۴

دانشگاه پیام نور

تصویب نامه

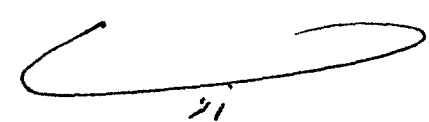
پایان نامه تحت عنوان

مطالعه میزان تناسب اهداف برنامه درسی روانشناسی دوره متوسطه با نیازهای آموزشی دانش آموزان سال سوم دبیرستانهای شهر تهران سال 83-84

نمره: ۱۹,۷۵ درجه ارزشیابی: عالی

تاریخ دفاع: 84/12/24

اعضای هیات داوران:

امضاء	مرتبۀ علمی	هیات داوران	نام و نام خانوادگی
	استاد	استاد راهنما	1- آقای دکتر علیپور
	~	استاد مشاور	2- آقای دکتر زندی
	~	استاد داور	3- آقای دکتر شقاقی
	~		4- آقای دکتر زندی نماینده گروه

تشکر و قدردانی

فدای را سپاس که وجود آدمی را به گوهر علم و دانش آراست و با ایجاد فرصتی دوباره، توفیق آموختن را به این مقبر عنایت کرد و لذت کسب علم و دانش در سایه ایمان را در وجودم به ودیعه نهاد.

کلیه مرام این پژوهش به مدد استادان و عزیزانی به انجام رسید که تشکر و سپاس از ایشان را وظیفه خویش می‌دانم :

استاد ارجمند جناب آقای دکتر احمد علی پور که در مقام استاد راهنما، صمیمانه و با حسن برخورد راهگشایم بودند و با راهنمایی‌های ارزنده و قطارت مستمر خویش مرا در انجام این تحقیق هدایت نمودند.

استاد بزرگوار، جناب آقای دکتر بهمن زندی که در مقام استاد مشاور، دلسوزانه یاریم دادند و با دقت فراوان و مشاوره عالمانه خویش، مرا در پیشبرد هرچه مطلوبتر این پژوهش یاری دادند و همه استادانی که در این مسیر چراغ دانش را فرا راه جویندگان حقیقت همواره برافروخته نگاه داشتند تا روشنایی بخش مسیر زندگانی باشند.

از مسئولین و کارشناسان معترم دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، مدیریت معترم مناطق آموزش و پرورش و کارشناسان دوایر آمار در مناطق مورد مطالعه که در ارائه اسناد و مدارک لازم مرا همراهی نمودند کارشناسان مشاوره مناطق ۲ و ۹ و نیز مسئولین معترم گروه‌های روان‌شناسی مناطق ۱۱ و ۱۴ که در امر اجرای پرسشنامه یاریم دادند نهایت امتنان را دارم.

تقدیم به :

دو گوهر گرانبهای زندگی، پدر و مادرم که نهال حقیقت‌جویی و

عشق‌ورزی به علم و دانش را در وجودم پرورش دادند.

همسرم که با گذشت و مهربانی خویش حامی و مشوقم بود.

فرزندانم امیر و میلاد که با تحمل کاستی‌های این دوران مرا یاری دادند.

نام : فرشته نام خانوادگی : امیری

عنوان پایان نامه : بررسی میزان تناسب اهداف برنامه درسی روان شناسی با نیازهای دانش آموزان سال سوم دبیرستان های شهر تهران در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳.

استاد راهنما : جناب آقای دکتر احمد علی پور

استاد مشاور : جناب آقای دکتر بهمن زندی

مقطع تحصیلی : کارشناسی ارشد رشته : علوم تربیتی گرایش : برنامه ریزی درسی

دانشگاه : پیام نور، مرکز تهران دانشکده : علوم انسانی تاریخ فارغ التحصیلی : بهمن ۸۴

تعداد صفحه :

کلید واژه : اهداف برنامه درسی / روان شناسی، پایه سوم متوسطه رشته ادبیات و علوم انسانی، نیازهای آموزشی

چکیده

این پژوهش جهت بررسی میزان تناسب اهداف برنامه درسی روان شناسی با نیازهای آموزشی دانش آموزان دختر و پسر تحت پوشش برنامه (سال سوم متوسطه رشته ادبیات و علوم انسانی)، در شهر تهران (سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳) انجام گرفته است. نظر به اهمیت نیازسنجی در تمامی مراحل برنامه ریزی درسی و ضرورت تدوین اهدافی متناسب با نیازهای آموزشی دانش آموزان پژوهش حاضر به این امر اختصاص یافته است.

محقق در راستای تحقق اهداف پژوهش، به بررسی ابعاد دیگری از موضوع نیز پرداخته است. موضوعات اساسی که محور سؤالات و فرضیه های نه گانه را تشکیل می دهد، عبارتند از : میزان تناسب اهداف برنامه با نیازهای فردی و اجتماعی دانش آموزان، میزان تناسب اهداف برنامه با علایق و رغبت دانش آموزان، بررسی میزان به کارگیری اصول علمی تدوین اهداف در برنامه، موانع و مشکلات موجود در راه تحقق اهداف برنامه، میزان تحقق اهداف حیطه های نگرشی و مهارتی برنامه و بررسی نیازهای جدید آموزشی در درس روان شناسی با توجه به استانداردهای آموزشی در سند APA.

تحقیق حاضر نوعی تحقیق توصیفی، کاربردی است و از نظر مکانی دارای خصوصیت کتابخانه ای و میدانی می باشد. جامعه آماری در این تحقیق شامل دو جامعه، کلیه دبیران روان شناسی شهر تهران و کلیه دانش آموزان سال سوم متوسطه رشته ادبیات و علوم انسانی در مدارس دولتی می باشد.

ادامه چکیده

بدلیل کوچک بودن جامعه مورد مطالعه اول، حجم نمونه با جامعه آماری برابر (۹۴ نفر) در نظر گرفته شد و برای کلیه دبیران مناطق نمونه پرسشنامه ارسال گردید. روش نمونه‌گیری در جامعه مورد مطالعه بعدی، خوشه‌ای و طبقه‌بندی شده است که در نمونه‌گیری طبقه‌ای حجم نمونه، از شیوه اختصاص متناسب استفاده شده است و حجم آن معادل ۳۲۵ نفر دانش‌آموز می‌باشد.

حیت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که پرسشنامه دبیران شامل ۳۰ سؤال بسته پاسخ و پرسشنامه دانش‌آموزان شامل ۱۹ سؤال بسته پاسخ بود، برای هر دو گروه یک سؤال باز پاسخ نیز در نظر گرفته شد. میزان سنجش سؤالات بر مبنای مقیاس لیکرت (طیف پنج درجه‌ای) بود و تعداد ۶۲ نفر دبیر و ۳۰۱ نفر دانش‌آموز به سؤالات پاسخ کامل دادند.

برای تأمین روایی (Validity) پرسشنامه از روایی وابسته به محتوا استفاده بعمل آمد و برای بدست آوردن اعتبار (Reliability) پرسشنامه، از ضریب آلفای کراباخ (Cronbach's Alpha) استفاده شد. نتیجه بدست آمده برای پرسشنامه یک و دو به ترتیب ۷۷ درصد و ۸۹ درصد بود. به منظور پردازش داده‌ها از فنون آمار توصیفی چون فراوانی، درصد، میانگین و حیت آزمون فرضیه‌ها از آمار استنباطی، (آزمون فرض آماری تک متغیره برای سنجش فرضیه‌ها و مقایسه میانگین دو جامعه آماری) استفاده بعمل آمده است.

کلیه تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS صورت گرفت و نتایج حاصل از آزمون فرضیات نشان می‌دهد: اهداف برنامه درسی روان‌شناسی مطابق با نیازها (فردی و اجتماعی) دانش‌آموزان نمی‌باشد، اصول اساسی در تدوین اهداف برنامه درس روان‌شناسی رعایت نشده است، اهداف برنامه درسی روان‌شناسی با توجه به شرایط و امکانات موجود در سیستم آموزشی قابلیت تحقق دارد، بین نظر دبیران و دانش‌آموزان درباره نیازهای جدید آموزشی در درس روان‌شناسی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. (بر این اساس رتبه هر یک از نیازهای جدید آموزشی در این پژوهش مشخص شده است)، از دیگر نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها، موفقیت برنامه در نیل به اهداف حیطة نگرشی و مهارتی مصوب می‌باشد. همچنین بررسی‌های بعمل آمده نشان می‌دهد دانش‌آموزان به برنامه درسی روان‌شناسی بسیار علاقمند هستند، بیشترین میزان علاقه به فصل چهارم (سلامت روانی و بیماری روانی) و کمترین میزان علاقه به فصل اول (کلیات) مربوط است. از نظر میزان تناسب اهداف هر یک از فصول برنامه با نیاز فراگیران نیز، مرتبط‌ترین فصل، فصل چهارم و فصل دوم (رشد) می‌باشد. سایر نیازهای درخواست شده دبیران و دانش‌آموزان از طریق سؤال باز پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت و اولویت‌بندی شد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده.....	۱
پیشگفتار.....	۱

فصل اول : کلیات موضوع تمقیق

۱-۱- مقدمه.....	۲
۲-۱- بیان مسأله.....	۲
۳-۱- اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۴
۴-۱- اهداف تحقیق.....	۵
۵-۱- سؤالات پژوهش.....	۶
۶-۱- فرضیه‌های تحقیق.....	۷
۷-۱- تعاریف عملیاتی اصطلاحات، متغیرها و واژه‌های اساسی.....	۸

فصل دوم : ادبیات و پیشینه تمقیق در ایران

۱-۲- مبانی نظری و ادبیات تحقیق.....	۱۵
-------------------------------------	----

بخش اول : قسمت یکم

۱-۱-۲- برنامه‌ریزی درسی

۱-۱-۱-۲- مقدمه.....	۱۶
۲-۱-۱-۲- برنامه و برنامه‌ریزی درسی.....	۱۶
۳-۱-۱-۲- اهداف نظام‌های تربیتی.....	۱۸
۴-۱-۱-۲- تاریخچه تعیین اهداف در برنامه درسی.....	۲۰
۵-۱-۱-۲- جایگاه اهداف در برنامه درسی و اهمیت آن.....	۲۱
۶-۱-۱-۲- عناصر برنامه درسی و هدف.....	۲۲
۷-۱-۱-۲- طبقه‌بندی اهداف و سطوح آن.....	۲۳

- ۲۸-۱-۱-۲-۸- فواید تعیین اهداف.....
- ۲۹-۱-۱-۲-۹- اصول تعیین اهداف.....
- ۳۰-۱-۱-۲-۱۰- اهداف و نیازها.....

بخش اول: قسمت دوم

۲-۱-۲- اهداف مدون در آموزش و پرورش و برنامه درسی

- ۳۴-۱-۲-۱-۲- مقدمه.....
- ۳۴-۲-۲-۱-۲- اهداف نظام آموزشی کشور.....
- ۳۵-۳-۲-۱-۲- هدف‌های کلی (غایت‌های) تعلیم و تربیت اسلامی.....
- ۳۷-۴-۲-۱-۲- اهداف کلی شاخه نظری.....
- ۳۷-۵-۲-۱-۲- اهداف حاکم بر نظام آموزش و پرورش، دوره تحصیلی متوسطه نظری.....
- ۳۹-۶-۲-۱-۲- چشم‌انداز آموزش و پرورش عمومی ایران تا سال ۱۴۰۰.....
- ۴۰-۷-۲-۱-۲- اهداف کلی و جزئی درس روان‌شناسی.....
- ۴۳-۸-۲-۱-۲- اهمیت آموزش و پرورش و مقایسه اهداف آموزشی چند کشور.....

بخش اول: قسمت سوم

۳-۱-۲- نیازسنجی

- ۴۷-۱-۳-۱-۲- مقدمه.....
- ۴۷-۲-۳-۱-۲- نیازسنجی و ضرورت آن.....
- ۵۰-۳-۳-۱-۲- جایگاه نیازسنجی در برنامه درسی و دیدگاه‌ها.....
- ۵۵-۴-۳-۱-۲- نیازسنجی در عصر انفجار دانش.....

بخش اول: قسمت چهارم

۴-۱-۲- روان‌شناسی

- ۵۹-۱-۴-۱-۲- مقدمه.....
- ۵۹-۲-۴-۱-۲- علم روان‌شناسی.....
- ۶۰-۳-۴-۱-۲- اهمیت آموزش علم روان‌شناسی در مدارس.....

۶۱-۲-۱-۴-۴- نیازها و انواع آن در روان‌شناسی.....

۶۹-۲-۱-۴-۵- سند APA و نیازهای آموزشی در درس روان‌شناسی.....

۷۶-۲-۱-۴-۶- سنین نوجوانی و خصوصیات آن.....

بخش دوم:

۲-۲- پیشینه تحقیق در ایران

۸۳-۲-۱- مقدمه.....

۲-۲-۲- تقسیم‌بندی پیشینه تحقیق در ایران

۸۳- الف) قلمرو برنامه درسی و نیازهای دانش‌آموزان.....

۸۷- ب) قلمرو کتاب درسی روان‌شناسی.....

۸۹-۲-۳- نتایج پیشینه تحقیق.....

بخش سوم (بررسی ویژه):

۳-۲- کتاب درسی روان‌شناسی در مدارس ایران

۹۳-۳-۱- مقدمه.....

۹۴-۳-۲- سیر تحول کتاب درسی روان‌شناسی.....

۱۰۱-۳-۳- خلاصه (تغییرات کتاب درسی روان‌شناسی در بیش از نیم‌قرن).....

فصل سوم : روش و فرآیند پژوهش

۱۰۵-۳-۱- مقدمه.....

۱۰۵-۳-۲- نوع تحقیق.....

۱۰۷-۳-۳- قلمرو پژوهش.....

۴-۳- ابزار گردآوری اطلاعات

۱۰۷-۳-۴-۱- پرسشنامه.....

۳-۴-۱-۱- زیربنای نظری پرسشنامه

۱۰۸- الف) پرسشنامه دبیران.....

۱۱۰- ب) پرسشنامه دانش‌آموزان.....

- ۱۱۲-۳-۴-۱-۲- اجرای مقدماتی پرسشنامه
- ۱۱۳-۳-۴-۱-۳- پایایی و روایی پرسشنامه
- ۱۱۴-۳-۴-۲- اسناد و گزارشات
- ۱۱۴-۳-۴-۳- اینترنت
- ۱۱۵-۳-۵- جامعه آماری
- ۳-۶- تعیین حجم نمونه
- ۱۱۸- الف) حجم نمونه در جامعه آماری اول (دیبران)
- ۱۱۸- ب) حجم نمونه و روش نمونه‌گیری در جامعه آماری دوم (دانش‌آموزان)
- ۱۲۰-۳-۷- منابع گردآوری داده‌ها
- ۱۲۰-۳-۸- روش گردآوری داده‌ها
- ۱۲۰-۳-۹- روش تحلیل داده‌ها
- ۱۲۱-۳-۱۰- تحلیل مقدماتی
- ۳-۱۱- آزمون فرض آماری
- ۱۲۲- الف) آزمون فرض میانگین جامعه
- ۱۲۲- ب) آزمون فرض میانگین دو جامعه
- ۱۲۳-۳-۱۲- مراحل عمومی آزمون فرض آماری

فصل چهارم: تماریه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه

- ۱۲۵-۴-۱- مقدمه
- ۱۲۵-۴-۲- تحلیل داده‌های عمومی و جمعیت شناختی
- ۴-۲-۱- جامعه آماری اول (دیبران)
- ۴-۲-۱-۱- وضعیت داده‌های آماری بر اساس جنس، گرایش و مدرک تحصیلی
- ۴-۲-۱-۲- وضعیت واحدهای آماری بر اساس سابقه تدریس
- ۴-۲-۱-۳- وضعیت واحدهای آماری بر اساس سابقه تدریس در درس روان‌شناسی

۴-۲-۲-جامعه آماری دوم (دانش‌آموزان)

۴-۲-۲-۱- وضعیت واحدهای آماری بر اساس جنسیت ۱۳۰

۴-۲-۲-۲- وضعیت واحدهای آماری بر اساس نمرات درسی روان‌شناسی ۱۳۱

۴-۳- تحلیل داده‌های اختصاصی (توصیفی و استنباطی)

۴-۳-۱- بررسی میزان تناسب اهداف برنامه با نیازهای فردی از دید دبیران ۱۳۲

۴-۳-۲- بررسی میزان تناسب اهداف برنامه با نیازهای اجتماعی از دید دبیران ۱۳۳

۴-۳-۳- بررسی میزان رعایت اصول اساسی در تدوین اهداف برنامه درسی ۱۳۶

۴-۳-۴- بررسی میزان تحقق اهداف برنامه با توجه به شرایط و امکانات موجود در سیستم

آموزشی ۱۳۸

۴-۳-۵- نیازهای جدید آموزشی در برنامه درسی روان‌شناسی از دید دبیران ۱۴۰

۴-۳-۶- نیازهای جدید آموزشی در برنامه درسی روان‌شناسی از دید دانش‌آموزان ۱۴۲

۴-۳-۷- میزان حصول اهداف حیطه نگرشی برنامه از دید دانش‌آموزان ۱۴۵

۴-۳-۸- میزان حصول اهداف حیطه مهارتی (ذهنی و عملی) از دید دانش‌آموزان ۱۴۷

۴-۳-۹- بررسی میزان تناسب اهداف برنامه با علایق دانش‌آموزان ۱۴۸

۴-۳-۱۰- بررسی میزان تناسب هر یک از فصل‌های برنامه با نیازهای دانش‌آموزان از دید

دبیران ۱۵۱

۴-۳-۱۱- بررسی میزان تناسب فصول برنامه درسی روان‌شناسی با نیاز فراگیران از دید

دانش‌آموزان ۱۵۲

۴-۴- نتایج آزمون فرضیه‌ها ۱۵۷

فصل پنجم : تحلیل نهایی، نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۵-۱- مقدمه ۱۵۹

۵-۲- تحلیل یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری ۱۵۹

۵-۲-۱- فرضیه اول ۱۶۰

۵-۲-۲- فرضیه دوم ۱۶۱

- ۱۶۳ فرضیه سوم ۳-۲-۵
- ۱۶۴ فرضیه چهارم ۴-۲-۵
- ۱۶۵ فرضیه پنجم ۵-۲-۵
- ۱۶۸ فرضیه ششم ۶-۲-۵
- ۱۶۸ فرضیه هفتم ۷-۲-۵
- ۱۶۹ فرضیه هشتم ۸-۲-۵
- ۱۷۱ فرضیه نهم ۹-۲-۵
- ۱۷۳ ۱۰-۲-۵ - تحلیل ، بحث و نتیجه گیری سوال باز پاسخ
- ۱۷۶ ۱۱-۲-۵ - نتیجه گیری کلی

۳-۵- محدودیت‌ها

۱۷۷ الف) محدودیت‌های خارج از کنترل محقق

۱۷۷ ب) محدودیت‌های در کنترل محقق

۴-۵- پیشنهادها

۱۷۸ الف) پیشنهادهای کاربردی

۱۷۹ ب) پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده

فهرست منابع و مآخذ

۱۸۱ منابع فارسی

۱۸۷ منابع انگلیسی و اینترنت

پیوست‌ها :

I. پیوست (۱) پرسشنامه‌ها

۳ - دبیران

۶ - دانش‌آموزان

۹ II. پیوست (۲) اسناد و مدارک

۲۰ III. پیوست (۳) تصاویر

IV. پیوست (۴) محاسبات ماشینی یافته‌ها و آزمون فرضیه‌ها

- خروجی‌های نرم‌افزار آماری (SPSS) جامعه اول (دبیران)..... ۲۶

- خروجی‌های نرم‌افزار آماری (SPSS) جامعه دوم (دانش‌آموزان)..... ۵۸

- هکیده به (بان انگلیسی)

فهرست جداول

صفحه

عنوان

فصل دوم

جدول (۱-۲): انتشار اثرات تحصیلی در سطوح مختلف ۴۳

جدول (۲-۲): مقایسه حیطه اهداف در کشورهای مورد مطالعه ۴۵

جدول (۳-۲): چهار نوع نیاز و تعریف آنها ۶۳

جدول (۴-۲): طرح نیازهای موری ۶۵

جدول (۵-۲): نیازها از دیدگاه رث و بارل ۶۶

جدول (۶-۲): فرایندهای مازلو و محرومیت‌های بیماری‌زائی آنها ۶۸

جدول (۷-۲): قلمرو محتوایی و حوزه‌های استاندارد ۷۱

جدول (۸-۲): رویدادهای مهم رشد در نوجوانی ۷۷

فصل سوم

جدول (۱-۳): فرضیه‌ها و سؤالات مرتبط ۱۰۸

جدول (۲-۳): ارتباط میان سؤالات پژوهشی و سؤالات پرسشنامه دبیران و فرضیه‌ها ۱۰۹

جدول (۳-۳): نحوه استخراج سؤالات پرسشنامه از گزاره‌های تحقیق (نیازهای دانش‌آموزان و اهداف برنامه) ۱۰۹

جدول (۴-۳): نحوه استخراج سؤالات پرسشنامه از گزاره‌های تحقیق (اصول و معیارهای تدوین اهداف برنامه) ۱۱۰

جدول (۵-۳): نحوه استخراج سؤالات پرسشنامه از گزاره‌های تحقیق (موانع و مشکلات برنامه) ۱۱۰

جدول (۶-۳): ارتباط میان سؤالات پژوهش و سؤالات پرسشنامه دانش‌آموزان و فرضیه‌ها ۱۱۱

جدول (۷-۳): نحوه استخراج پرسشنامه از گزاره‌های تحقیق (سازه یک) ۱۱۱

جدول (۸-۳): نحوه استخراج پرسشنامه از گزاره‌های تحقیق (سازه دو) ۱۱۲

جدول (۹-۳): نحوه استخراج پرسشنامه از گزاره‌های تحقیق (سازه سه) ۱۱۲

جدول (۱۰-۳): مناطق نوزده‌گانه و منطقه منتخب ۱۱۶

جدول (۱۱-۳): فراوانی تعداد واحدهای آماری یک و دو در مناطق منتخب ۱۱۷

جدول (۱۲-۳): توزیع واحدهای آماری (دانش‌آموزان) در مناطق ۱۱۹

فصل چهارم

جدول (۱-۴): توزیع وضعیت واحدهای آماری بر حسب جنس، گرایش و مدرک تحصیلی ۱۲۶

جدول (۲-۴): توزیع وضعیت واحدهای آماری بر حسب سابقه تدریس ۱۲۸

جدول (۳-۴): توزیع وضعیت واحدهای آماری بر حسب سابقه تدریس درس روان‌شناسی ۱۲۹

جدول (۴-۴): توزیع وضعیت واحدهای آماری بر اساس جنسیت ۱۳۰

جدول (۵-۴): توزیع وضعیت واحدهای آماری بر اساس نمرات درسی ۱۳۱

جدول (۶-۴): توزیع نظرات دبیران در ارتباط با اهداف برنامه درسی روان‌شناسی و نیازهای فردی دانش‌آموزان ۱۳۲

جدول (۷-۴): توزیع نظرات دبیران در ارتباط با اهداف برنامه و نیازهای اجتماعی دانش‌آموزان ۱۳۴

جدول (۸-۴): توزیع نظرات دبیران درباره شاخص تناسب اهداف با نیازها ۱۳۵

- جدول (۴-۹): توزیع نظرات دبیران در ارتباط با میزان رعایت اصول علمی در تدوین اهداف برنامه ۱۳۶
- جدول (۴-۱۰): توزیع نظرات دبیران در ارتباط با میزان تحقق اهداف برنامه با توجه به شرایط و امکانات ۱۳۸
- جدول (۴-۱۱): توزیع نظرات دبیران در ارتباط با نیازهای جدید آموزشی ۱۴۰
- جدول (۴-۱۲): توزیع نظرات دانش‌آموزان در ارتباط با نیازهای جدید آموزشی ۱۴۲
- جدول (۴-۱۳): توزیع نظرات دانش‌آموزان در ارتباط با دستیابی به اهداف نگرشی برنامه ۱۴۵
- جدول (۴-۱۴): توزیع نظرات دانش‌آموزان در ارتباط با دستیابی به اهداف مهارتی برنامه ۱۴۷
- جدول (۴-۱۵): توزیع نظرات دانش‌آموزان درباره علاقه به فصول برنامه درسی روان‌شناسی ۱۴۸
- جدول (۴-۱۶): محاسبات مرتبط با آزمون فرضیه هشتم ۱۴۹
- جدول (۴-۱۷): توزیع نظرات دبیران در ارتباط با تناسب فصول برنامه درسی روان‌شناسی با نیاز فراگیران ۱۵۱
- جدول (۴-۱۸): توزیع نظرات دانش‌آموزان در ارتباط با تناسب فصول برنامه با نیاز فراگیران ۱۵۲
- جدول (۴-۱۹): محاسبات مرتبط با آزمون فرضیه نهم ۱۵۵
- جدول (۴-۲۰): نتایج آزمون فرضیه ها ۱۵۷

فصل پنجم

- جدول (۵-۱): رتبه نیازهای جدید آموزشی در درس روان‌شناسی از دید دبیران ۱۶۷
- جدول (۵-۲): رتبه نیازهای جدید آموزشی در درس روان‌شناسی از دید دانش‌آموزان ۱۶۷
- جدول (۵-۳): رتبه‌بندی فصول برنامه درسی روان‌شناسی بر اساس میزان علاقه‌مندی دانش‌آموزان ۱۷۰
- جدول (۵-۴): رتبه عناوین هر فصل از نظر میزان تناسب با نیاز دانش‌آموزان از دید دبیران ۱۷۲
- جدول (۵-۵): رتبه عناوین هر فصل از نظر میزان تناسب با نیاز دانش‌آموزان از دید خود دانش‌آموزان ۱۷۲

فهرست شکل ها و نمودارها

صفحه

عنوان

فصل دوم

۱۸.....	نمودار (۱-۲) : ساختار مفهومی قلمرو برنامه درسی.....
۲۴.....	نمودار (۲-۲) : سلسله مراتب هدفها.....
۳۱.....	نمودار (۳-۲) : ارتباط نیازها با هدفهای برنامه درسی.....
۳۲.....	نمودار (۴-۲) : هدفها و اولویت بندی آن در برنامه.....
۴۸.....	نمودار (۵-۲) : اهداف نیازسنجی.....
۵۱.....	نمودار (۶-۲) : الگوی پک‌وود واتیکر (۱۹۸۸).....
۵۱.....	نمودار (۷-۲) : الگوی آنرو و آنرو (۱۹۸۸).....
۵۲.....	نمودار (۸-۲) : دیدگاه واکنشی در نیازسنجی.....
۵۲.....	نمودار (۹-۲) : الگوی آنرو و آنرو (۱۹۸۸)، دیدگاه واکنشی.....
۵۲.....	نمودار (۱۰-۲) : الگوی اولیوا (۱۹۹۲).....
۶۲.....	نمودار (۱۱-۲) : روابط بین نیازها.....
۶۳.....	نمودار (۱۲-۲) : سلسله مراتب منبع انگیزش.....
۶۶.....	نمودار (۱۳-۲) : سلسله مراتب نیازها (مازلو).....
۲۶.....	شکل (۱-۲) : رابطه سطوح برنامه‌ریزی.....
۵۴.....	شکل (۲-۲) : دیدگاه جامع.....

فصل چهارم

۱۲۷.....	نمودار (۱-۴) : وضعیت واحدهای آماری اول (دبیران) بر حسب جنسیت.....
۱۲۷.....	نمودار (۲-۴) : وضعیت واحدهای آماری اول (دبیران) بر حسب رشته تحصیلی.....
۱۲۷.....	نمودار (۳-۴) : وضعیت واحدهای آماری اول (دبیران) بر حسب مدرک تحصیلی.....
۱۲۹.....	نمودار (۴-۴) : وضعیت دبیران بر حسب سابقه تدریس.....
۱۳۰.....	نمودار (۵-۴) : وضعیت دبیران بر حسب سابقه تدریس در درس روان‌شناسی.....
۱۳۱.....	نمودار (۶-۴) : وضعیت واحدهای آماری (دانش‌آموزان) بر حسب جنسیت.....
۱۳۲.....	نمودار (۷-۴) : وضعیت دانش‌آموزان بر حسب نمرات درسی روان‌شناسی.....
۱۳۷.....	نمودار (۸-۴) : طیف نظر دبیران درباره میزان تناسب اهداف برنامه با نیازهای فردی و اجتماعی دانش‌آموزان.....
۱۴۶.....	نمودار (۹-۴) : درصد فراوانی نظر دبیران و دانش‌آموزان درباره نیازهای جدیدآموزشی در درس روان‌شناسی.....
۱۵۱.....	نمودار (۱۰-۴) : درصد فراوانی علاقه دانش‌آموزان نسبت به فصل‌های کتاب روان‌شناسی.....
۱۵۴.....	نمودار (۱۱-۴) : مقایسه نظر دبیران و دانش‌آموزان درباره میزان تناسب اهداف فصل اول با نیازها.....
۱۵۴.....	نمودار (۱۲-۴) : مقایسه نظر دبیران و دانش‌آموزان درباره میزان تناسب اهداف فصل دوم با نیازها.....
۱۵۵.....	نمودار (۱۳-۴) : مقایسه نظر دبیران و دانش‌آموزان درباره میزان تناسب اهداف فصل سوم با نیازها.....
۱۵۵.....	نمودار (۱۴-۴) : مقایسه نظر دبیران و دانش‌آموزان درباره میزان تناسب اهداف فصل چهارم با نیازها.....

پیشگفتار

تعلیم و تربیت حقیقتی انکارناپذیر است که از دیرباز و در مسیر تکاملی انسان، همواره به یاریش شتافته تا او را با رموز پیچیده خویش و جهان پیرامونش آشنا سازد و از ورطه جهل و نادانی به نور و روشنایی و از نیاز و نقصان به رشد و کمال رهنمون سازد و نویدبخش افق‌های تازه‌ای در جهان بیکران هستی باشد.

نقش حیاتی تعلیم و تربیت در دنیای پیچیده امروزی برای رویارویی بشر با چالش‌های زندگی امری اجتناب‌ناپذیر است. در دنیایی که پیشرفت شکفت‌انگیز علم و فن‌آوری، دهکده جهانی را مطرح ساخته و گسترش روز افزون علوم و فنون تمامی ابعاد زندگی را در بر گرفته است، انسان امروز را بیش از پیش در روند تکاملی خود و برای مقابله با مشکلات زندگی محتاج تعلیم و تربیت ساخته است تا ضمن کمک به انسان برای ایجاد تعادلی منطقی در زندگی، او را برای مقابله با تغییرات خواسته و ناخواسته یاری دهد. در این میان عدم توجه به نقش آموزش و پرورش به عنوان عامل اساسی دستیابی به توسعه فرهنگی و اجتماعی در تمامی ابعادش، ضررهای جبران‌ناپذیری بر جوامع بشری تحمیل نموده است.

برنامه‌ریزی در راستای این امر مهم یعنی آموزش و پرورش از امور اساسی و مهمی است که نمی‌توان از آن به سادگی گذشت و یا به هوس و گمان و سلیقه‌های شخصی سپرد. بلکه در جوامعی چون جامعه کنونی ما که ترکیب جوان آن هر روز چالش‌های جدیدی ایجاد می‌کند، برنامه‌ریزی اختصاصی‌تر و دقیق‌تر نیازی ضروری است.

تلاش برای آماده سازی برنامه‌های کارآمد و مؤثر اقدامی بسیار مهم و حیاتی است و از آنجا که به غفلت سپردن اصول اساسی این فرآیند مهم، امری است که به سادگی اتفاق می‌افتد، لزوم توجه عمیق و گسترده‌تری را ایجاد می‌کند و اصلاح و یا بهبود برنامه در این راستا همواره باید مورد توجه برنامه‌ریزان باشد.

بزعم روزنانی [۳۹]، امروزه، برنامه‌ریزی درسی بعنوان یکی از رشته‌های اساسی تعلیم و تربیت به اندازه‌ای اهمیت یافته که بعنوان "ملکه علوم تربیتی" نام گرفته است و "با گذشت نزدیک به یک قرن از تولد این حوزه جدید، خود از بحث‌انگیزترین حوزه‌های معرفت بشری است"، (فتحی و اجاره‌گاه [۵۹])، که هر روز بر ابعاد آن گسترده‌تر می‌شود و لزوم وجود این امر مهم و با ارزش را که خود بازتابی از فلسفه تربیتی جامعه است را گریزناپذیر می‌سازد.

این پدیده که در حقیقت ساز و کاری است که از طریق آن اهداف نظام آموزش و پرورش تحقق می‌یابد، خود عنصر مهم هدف را که امروزه "قلب برنامه‌ریزی" لقب گرفته (به نقل از دیویس، [۷۱]) دربر دارد.

آنچه در ترسیم اهدافی مبتنی بر واقعیت ضرورت دارد توجه به امر مهم نیازسنجی است. اینکه چه آموخته شود و به چه کسانی، نیازهای واقعی کدامند؟ و ... فرآیند برنامه‌ریزی را ناچار به توجه اختصاصی‌تر به امر مهم نیازسنجی برای پاسخگویی به تقاضای روزافزون جامعه و افراد آن نموده است. ایجاد و گسترش نظام تربیتی پویا و هدفدار از طریق توجه به نیازهای واقعی نسل جوان، شناخت خصوصیات، ویژگی‌ها و علایق و رغبت‌های آنان و هدایت این سرمایه عظیم در مسیری متناسب با اهداف نظام امکان‌پذیر است.

نیازسنجی که از اواسط قرن بیستم سرلوحه برنامه‌ریزی قرار گرفته (فتحی و اجاره‌گاہ [۵۷])، امروزه بعنوان مؤلفه‌ای مهم در امر برنامه‌ریزی درسی واقع بینانه مطرح شده است و بدون آن هرگونه تلاشی در جهت استقرار نظامی کارآمد و مؤثر ناممکن است. دستیابی به اهداف بعنوان سنگ زیربنای نظام آموزشی و ارتقای سطح دانش و توانش و بینش جوانان تحت پوشش برنامه‌های درسی، به دقت در تشخیص نیازها بستگی دارد.

با نگاهی گذرا به مسائلی چون اعتیاد، خشونت، ایدز، تصادفات، اختلالات تغذیه، طلاق، خودکشی و استرس و ... در جوامع امروزی و نیاز انسان به اداره موفقیت‌آمیز رفتار خویش برای حل معضلات و مسائل زندگی، آموزش روان‌شناسی را به یک اولویت تبدیل ساخته که بهترین مکان برای آموزش آن مدرسه و از طریق برنامه درسی است.

اکنون با عنایت به رسالت مهم این علم یعنی «انسان‌شناسی» و ارتباط مستقیم و سازنده آن با زندگی که در سایه کشف قوانین حاکم بر فرآیندهای روانی، رشد و یادگیری حاصل شده است، لزوم توجه بیش از پیش به آموزش آن بعنوان یک نیاز اساسی در برنامه آموزشی کشور احساس می‌شود.

از آنجا که ایجاد برنامه‌ای کارآمد و مؤثر محتاج به تبیین نیازها بشکل واقعی آن می‌باشد و نیز با عنایت به اینکه مقوله نیازها، امری پویا و متغیر است که در طول اجرای یک برنامه نیز باید همواره مدنظر قرار گیرد و نیز با توجه به اهمیت اهداف برنامه که جهت دهنده به کلیه فعالیت‌ها و اقدامات مربوط به فرآیند آموزش است، ضروری است تا میزان تناسب این دو مقوله مهم در امر برنامه‌ریزی درسی روان‌شناسی، بعنوان یکی از برنامه‌های کارآمد در مقطع متوسطه مورد بررسی قرار گیرد.

در این راستا آگاهی از نظرات معلمین و نیز دانش‌آموزان که نقشی حیاتی در جهت‌دهی برنامه بسوی اهداف مورد نظر دارند، بسیار ارزنده خواهد بود. لذا در این پژوهش این نظرات مورد بررسی قرار می‌گیرند.

پژوهش حاضر که تحت عنوان بررسی میزان تناسب اهداف برنامه درسی روان‌شناسی با نیازهای دانش‌آموزان شهر تهران به انجام رسیده، گام کوچکی است که در همین راستا برداشته شده است. این پژوهش که بر مبنای اصول و روش‌های تحقیق علمی، در پنج فصل تهیه و تنظیم شده است، حاصل برخورداری از منابع، آثار و تجارب ارزشمند دیگران و صرف ساعت‌ها مطالعه و فعالیت پژوهشی تکراننده است. از این رو امید است نتایج حاصل از پژوهش در امر برنامه‌ریزی بالخصوص برنامه درسی روان‌شناسی مفید واقع شود و گامی مؤثر در جهت استقرار برنامه‌ای مطلوب و کارآمد باشد.

در خاتمه از مساعدت و همکاری تمامی عزیزانی که در مراحل مختلف پژوهش مرا یاری دادند تشکر و قدردانی می‌کنم.

فرشته امیری

دانشجوی دوره کارشناسی ارشد

برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه پیام نور تهران

آذرماه ۱۳۸۴